

Elena Macevičiūtė, Arūnas Gudiničius, Andrius Šuminas

SKAITMENINĖ LEIDYBA LIETUVOJE 2014 METAIS

Knygotyros ir dokumentotyros institutas,
Komunikacijos fakultetas,
Vilniaus universitetas

MOKSLINIO TYRIMO ATASKAITA

ISBN 978-609-433-228-9

APIE PROJEKTĄ

Ataskaitoje pateikiami mokslinio projekto „Lietuvos skaitmeninės leidybos situacijos tyrimas“, vykdyto pagal Kultūros srities bendrųjų tyrimų prioritetinių veiklų rėmimo priemonę, rezultatai. Projektas vykdytas nuo 2014 m. birželio 1 d. iki gruodžio 31 d.

Projekto vykdymo grupė:

dr. Arūnas Gudiničius, Knygotyros ir dokumentotyros institutas (*projekto vadovas*)

prof. dr. (HP) Elena Macevičiūtė, Knygotyros ir dokumentotyros institutas

dr. Andrius Šuminas, Medijų tyrimų laboratorija

vyr. spec. Iveta Jakimavičiūtė, Knygotyros ir dokumentotyros institutas

Projekto konsultantas **dr. Elmundas Žalys**

Lyginamasis tyrimas atliktas kartu su tarptautine grupe tyrėjų, vykdančių įvairių mokslo sričių tyrimus Europos mokslinių ir techninių tyrimų bendradarbiavimo programos COST (*European Cooperation in Science and Technology*) veikloje „Skaitymo raida skaitmeninio amžiuje“ (*Evolution of reading in the age of digitisation*).

Mokslinėje ataskaitoje išanalizuota ir pristatyta skaitmeninės leidybos situacija Lietuvoje (leidėjų požiūriu). Tyrimo duomenys rodo, kad Lietuvoje skaitmenines knygas įvairiomis apimtimis jau dabar leidžia beveik kas trečias leidėjas, beveik trečdalis neplanuoja leisti skaitmeninių knygų, likę ketina tai daryti artimoje ateityje. Apskritai, leidėjai nesitiki didelio skaitmeninių knygų gamybos ir

rinkos augimo Lietuvoje artimiausiu metu. Jų nuomone, tokį augimą labiausiai riboja rinkos mažumas ir eksporto rinkų trūkumas produkcijai lietuvių kalba. Labiausiai rinkos augimą gali paskatinti vartotojų poreikis ir paklausa patogiam nešiojamam formatui, taip pat technologijų diegimas švietimo sistemoje. Remiantis tyrimo rezultatais, Lietuvos leidėjai suvokia, jog visuomenėje įsivyrąja skaitmeninės knygos kaip patogaus nešiojamo skaitomo teksto poreikis. Šio pradinio etapo lietuviškų skaitmeninių knygų rinka yra nestabili ir pažeidžiama, jos perspektyvos leidėjams dar nėra aiškios, todėl augimo mastai ir plėtros greitis vertinami nevieningai, o atskirų leidyklų ateities planai kuriami atsargiai.

Raktiniai žodžiai. Skaitmeninė leidyba, elektroninė leidyba, leidyklos, leidėjai, Lietuva, skaitmeninės knygos.

ĮVADAS

Šiuo metu pasaulyje itin sparčiai ir užtikrintai auga leidybos verslo rūšis – skaitmeninė leidyba. Pastaraisiais metais ir Lietuvoje vis daugiau pastebima skaitmeninės leidybos atsiradimo požymių. Šios veiklos imasi vis daugiau ankščiau tik spausdintomis knygomis užsiėmusių leidyklų, steigiamos naujos, vien skaitmenine leidyba užsiimančios leidyklos. Tyrimai rodo, kad Lietuvos skaitytojai vis dažniau ieško skaitmeninio formato knygų. Lietuviškuose interneto knygynuose skaitmeninių knygų asortimentas nuosekliai didėja (Gudinavičius, 2013). Visi šie požymiai rodo, kad susidomėjimas skaitmenine leidyba auga. Tačiau pažymėtina, kad iki šiol nebuvo atlikta jokių sistemingų skaitmeninės leidybos situacijos šalyje tyrimų, apimančių visus esamus Lietuvos leidėjus, dėl to nėra aiškus tikrasis skaitmeninės leidybos šalyje mastas. Tikimasi, kad tyrimas prisidės prie susiformavusių mitų išsklaidymo, paskatins leidėjus iš naujo pažvelgti į atsiveriančias leidybos galimybes, prisidės prie skaitmeninės leidybos potencialo atskleidimo, didinant kultūros prieinamumą visuomenėje. Šiame tyrime skaitmeninė leidyba suprantama tik kaip skaitmeninių knygų gamybos ir sklaidos procesas.

Projekto tikslas – išanalizuoti ir pristatyti skaitmeninės leidybos situaciją Lietuvoje. Kartu su tikslu buvo suformuluoti šie tyrimo klausimai:

- 1) kokia skaitmeninių knygų eidybos Lietuvoje apimtis;
- 2) kokie veiksniai, leidėjų nuomone, veikia ir artimiausioje ateityje veiks skaitmeninių knygų leidybą Lietuvoje;
- 3) kaip Lietuvos leidėjai suvokia kitus knygų rinkos tradicinius veikėjus (knygynus, bibliotekas, vartotojus) bei jų įtaką skaitmeninių knygų leidybai.

Kad būtų pasiektas tikslas, suformuluoti ir įgyvendinti šie uždaviniai:

- 1) sukurta tyrimo metodologija (klausimynas);
- 2) pagal sukurtoje metodologijoje numatytus metodus atlikti tyrimai su aktyviai veiklą vykdančiais Lietuvos knygų leidėjais;
- 3) atlikta surinktos informacijos analizė;
- 4) parengta tyrimo ataskaita, pateikiant išvadas ir situacijos analizę;
- 5) parengtas skaitmeninis tyrimo ataskaitos leidinys;
- 6) pavišinti tyrimo rezultatai.

Tyrimo rezultatų viešinimui pasirinktos efektyvią sklaidą regionuose užtikrinančios priemonės. Išleista ataskaita paskelbta užsienio ir Lietuvos interneto svetainėse. Specialiai parengta tyrimo rezultatų medžiaga išplatinta pagrindiniams Lietuvos radijo ir televizijos kanalams. Tyrimo rezultatai išsiųsti visiems tyrimo dalyvavusiems leidėjams. Tyrimo ataskaita pristatyta viešojoje paskaitoje 2014 m. gruodžio 16 d.

Tyrimas skirtas ir gali būti naudingas su leidyba susijusioms verslo šakoms, mokslininkams, pedagogams, bibliotekų atstovams. Tyrimo pobūdis lemia glaudesnę mokslo institucijos (Vilniaus universiteto, Komunikacijos fakulteto, Knygotyros ir dokumentotyros instituto) bendradarbiavimą su verslo atstovais (leidyklomis, leidėjų asociacijomis). Tai savo ruožtu atveria galimybes mokslo institucijai ateityje teikti kitokias ar panašias inovatyvias tyrimų paslaugas. Taikomas tyrimo pobūdis ir skaitmeninės leidybos tarpdalykiškumas (skaitmeninė leidyba apima socialines ir technologines sritis) tyrimo metu teigiamai veikė tyrėjų kūrybinį potencialą bei bendradarbiavimo įgūdžius.

Naudojant tyrimo metu parengtą metodologiją būtų prasminga tokį tyrimą kartoti po vienerių ar kelerių metų, taip stebint Lietuvos skaitmeninės leidybos situacijos kaitą, atliekant jos monitoringą ir teikiant aktualią situacijos analizę verslo ir mokslo institucijoms.

METODOLOGIJA

Teorinis pagrindas

Tyrimo metodologija grindžiama Briano Winstono inovacijų sklaidos modeliu. Pagal šį modelį, technologinių ir socialinių inovacijų idėjos tampa prototipais ir išradimais, kuriuos galima pritaikyti ir paleisti į rinką. Jas veikia vyraujančios visuomeninės būtinybės, t. y. visuomeninės jėgos, kurios skatina tam tikros naujovės sklaidą ir įsitvirtinimą žmonių praktinės veiklos srityse. Kita vertus, visuomenėje ir rinkoje veikia jėgos, kurios gina ankstesnius veiklos būdus ir stabdo visapusišką naujovės galimybių išnaudojimą, ir reiškiasi radikalaus potencialo slopinimu (Winston, 1998). Atsakymai į tyrimo klausimus leis nustatyti, kuriuos veiksnius ir veikėjus leidėjai suvokia kaip skaitmeninių knygų gamybos ir plėtros skatintojus ar stabdžius, bei pačių leidėjų santykį su leidybos rinkoje vykstančiais pokyčiais.

Anketa Lietuvos leidėjams parengta naudojant skaitmeninių knygų leidybos ir platinimo modelius (Murray ir Squires, 2014) bei mažos kalbos knygų rinkos sampratą. Europos šalių knygų leidybos tyrinėtojai daro prielaidą, kad mažų kalbų knygų rinkoje skaitmeninės knygos plėtros procesai vyksta kitaip, negu didelėse tarptautinėse anglų, ispanų ir kt. kalbų rinkose, kurias veikia masto ekonomikos veiksniai (Kovač, 2014; Bergström ir Höglund 2014; Tomašević ir Despot, 2014). Be to, būtina atsižvelgti į tautinės kultūros ir

tapatybės skirtumus mažų kalbų kultūrose bei jų poveikį skaitmeninės knygos raidai. Anketos klausimai suskirstyti į tris temines grupes:

- 1) skaitmeninių knygų leidybos sąlygų leidyklose;
- 2) skaitmeninių knygų leidybą veikiančys veiksniai;
- 3) tradicinių knygų rinkos veikėjų įtaka skaitmeninių knygų leidybai.

Respondentų atranka

Martyno Mažvydo nacionalinės bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centro parengtoje Lietuvos spaudos statistikos apžvalgoje (Markevičienė ir Tamulyrienė, 2014) nurodoma, kad 2013 metais 3356 pavadinimus knygų ir brošiūrų pateikė 470 leidėjų – leidyklos, poligrafijos įmonės, mokslo įstaigos, kitos organizacijos ir individualūs asmenys. Šios duomenų bazės pagrindu suformuota reprezentatyvi leidėjų respondentų grupė. Pagrindinis respondentų atrankos principas buvo sąlyga, kad respondentas vykdytų aktyvią veiklą. Į respondentų sąrašą įtrauktos tos leidyklos, kurios buvo leidybos asociacijų narės ir/ar 2013 metais buvo išleidusios knygų. Visų trijų Lietuvos leidėjų asociacijų narių sąrašuose internete (2014 m. birželio 16 d.) buvo 82 leidyklos, priklausančios vienai ar kelioms asociacijoms. Lietuvos leidėjų asociacijai (LLA) priklausė 43 nariai, Lietuvos mažų ir vidutinių leidėjų asociacijai (LiMVILA) – 30 narių,

Lietuvos akademinių leidyklų asociacijai (LALA) – apie 20 narių. Iš šių asociacijų narių į tyrimo imtį įtrauktos 64 leidyklos – tos, kurios Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (LNB) Nacionaliniame publikuotų dokumentų archyvine fonde 2013 metais įregistravo nors dvi knygas (Markevičienė ir Tamulynienė, 2014). Į tyrimo respondentų sąrašą nepateko 10 leidyklų asociacijų narių, nes 2013 metais jos knygų neišleido (arba nepateikė LNB privalomųjų egzempliorių). Dar kitos aštuonios asociacijų narės neįtrauktos, nes išleido vos po vieną knygą.

Tikslinant tyrimo respondentų sąrašą, jis buvo papildytas leidyklomis, kurios nepriklausė jokioms asociacijoms, bet 2013 metais išleido (pateikė LNB publikuotų dokumentų fondui) bent po penkias knygas. Tokių buvo 82.

Pabaigoje dar peržiūrėtas leidyklų, kurios leidžia skaitmenines knygas, sąrašas (Gudinavičius, 2013 [2]). Jis sudarytas 2013 m. liepos 1 d. pagal skaitmeninių knygų pavadinimų skaičių interneto knygynuose. Iš šio sąrašo į respondentus įtrauktos visos leidyklos, kurios tuo metu internetiniuose knygynuose turėjo po penkias ar daugiau skaitmeninių knygų. Daugelis jų jau

buvo patekusios į tyrimo imties sąrašą, naujai prisidėjo keturios leidyklos.

Galutiniame tyrimo respondentų sąrašė atsidadė 150 leidyklų. Tyrimo metu kontaktuojant su leidyklomis sužinota, kad dvi leidyklos iš sudaryto sąrašo jau yra likviduotos, o dar penkių leidyklų adresu išsiųsti el. laišakai grįždavo dėl perpildytos ar neegzistuojančios el. pašto dėžutės. Prisiskambinti joms irgi nepavyko, nors informacijos apie sustabdytą veiklą neaptikta. Tad reali respondentų imtis buvo 143 aktyvią veiklą 2013–2014 metais vykdančios leidyklos.

Duomenų rinkimas

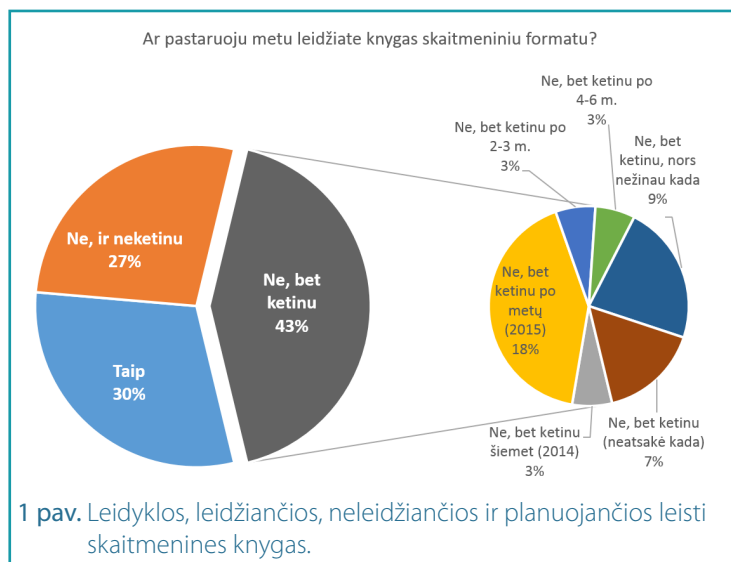
Duomenų rinkimas (anketavimas) vyko keliais būdais: naudojant anketavimą siunčiant laiškus tradiciniu paštu ir el. paštu (ankstesniuose tyrimuose pastebėta, kad respondantai aktyviau bendrauja, jei gauna klausimyną tradiciniu paštu, su jau apmokėtu atsakymo siuntimu). Anketavimas truko du mėnesius (2014 m. liepą ir rugpjūtį). Pirmiausia išsiųsta 150 laiškų su anketa ir iš anksto apmokėtu atsakymo siuntimo voku. Po mėnesio grįžo 20 atsakymų. Per antrą mėnesį tris kartus el. laiškais buvo išsiųsti prašymai užpildyti anketą internete, gauta 50 atsakymų. Per tą laiką dar trys atsakymai gauti

REZULTATAI

paštu. Tad iš viso gauta 73 leidyklų atsakymai į anketos klausimus (į kai kuriuos klausimus nebuvo privaloma atsakyti) – t. y. iš daugiau nei pusės veiklą vykdančių Lietuvos leidyklų. Gauti duomenys apdoroti specialiomis kiekybinių duomenų apdorojimo programomis.

Skaitmenines knygas leidžiančios leidyklos

Nustatyta, kad 22 (iš 73 atsakiusių) leidyklos (30 proc.) pastaruosiu metu publikuoja knygas skaitmeniniu formatu. Tokių knygų neleidžia 51 leidykla (70 proc.).

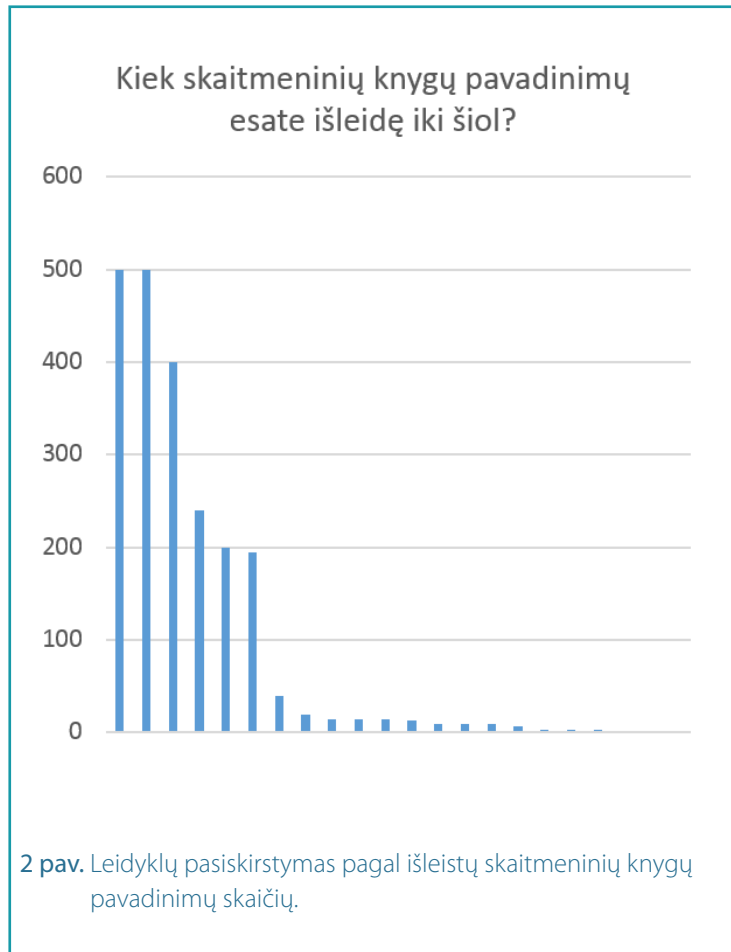

Iš tų, kurie šiuo metu neleidžia skaitmeninių knygų, 39 proc. ketina tai daryti ateityje, 61 proc. kol kas neketina. Įvertinus ir tuos, kurie jau šiuo metu leidžia skaitmenines knygas, galima apibendrinti tokią 73 Lietuvos leidyklų nuomonę dėl skaitmeninių knygų leidybos: maždaug trečdalis (30 proc.) jau leidžia, 43 proc. neleidžia, bet ketina tai daryti ateityje, o likę 27 proc. neleidžia ir neketina to daryti (1 pav.).

Iš 26 leidyklų, kurios skaitmeninių knygų kol kas neleidžia, 13 atsakė, kad tą daryti ketina po metų (t. y. 2015 metais). Dvi leidyklos planuoja skaitmeninių knygų leidybą dar šiemet, dvi – po 2–3 metų ir dar dvi – po 4–6 metų. Penkios leidyklos negalėjo pasakyti, kada planuoja pradėti, viena atsakė „tada, kai bus pirkėjų“, kita nurodė, kad „tai priklausys nuo užsakovo poreikių“.

Išleistų pavadinimų skaičius

22 leidyklos, leidžiančios skaitmenines knygas, pateikė iki šiol išleistų skaitmeninių knygų pavadinimų skaičių (2 pav.). Susumavus visų leidyklų duomenis, galima teigti, kad 22 Lietuvos leidyklos, kurios leidžia skaitmenines knygas, iki 2014 m. vidurio yra išleidusios apie 2200 pavadinimų skaitmeninių knygų. Vidutiniškai viena leidykla yra išleidusi 100 pavadinimų skaitmeninių knygų.

Tačiau vidurkis tik iš dalies atspindi leidyklų leidžiamų knygų skaičių. Apskaičiuota mediana – 14 pavadinimų – rodo, kad pusė leidyklų yra išleidusios 14 ar mažiau pavadinimų. Iš tikrųjų apčiuopiamą skaitmeninių knygų kiekį (200–500 pavadinimų) teigia išleidusios šešios leidyklos: trys – po 200–240, viena – 400 ir dvi – po 500 pavadinimų.

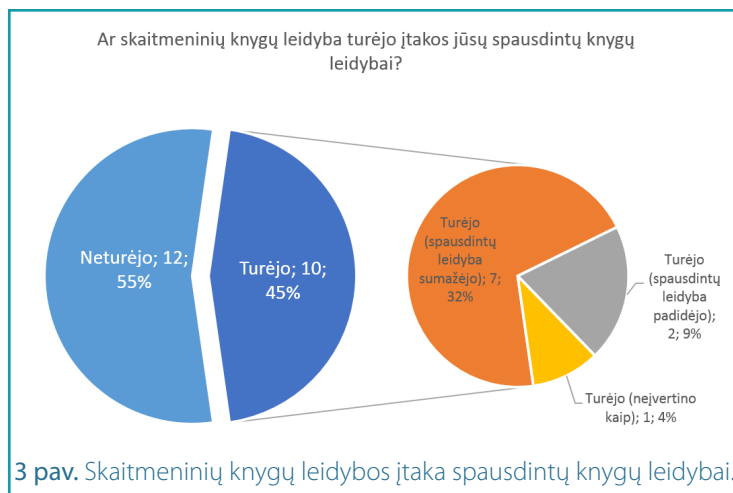
Skaitmeninių knygų leidybos poveikis spausdintų knygų leidybai

Daugiau kaip pusė (12 iš 22) leidyklų, kurios leidžia skaitmenines knygas, nurodė, kad skaitmeninių knygų leidyba neturėjo įtakos jų spausdintų knygų leidybai (3 pav.). Likusios 10 nurodė, kad įtakos turėjo. Paprašius patikslinti, kokia ta įtaka, didžioji dalis (7 iš 10) atsakė, kad spausdintų knygų leidyba ir prekyba sumažėjo („Pradėjus universitete leisti skaitmenines knygas studijoms, spausdintų knygų leidyba praktiškai žlugo“). Dvi leidyklos nurodė, kad įtaka buvo „net labai teigiama“ ir „padidėjo analogiškų popierinių knygų pardavimai“. Viena leidykla įtakos įvertinti negalėjo.

Leidžiamų skaitmeninių knygų formatai ir konversijos būdai

Nustatyta, kad 16 leidėjų (iš 22) leidžia skaitmenines

rezultatai

knygas EPUB formatu, dar tiek pat – PDF formatu (leidėjai galėjo pasirinkti kelis nurodytus formatus arba/ir įrašyti savo). Dar penki nurodė MOBI, du – HTML. Nei vienas leidėjas nepasirinko pasiūlyto varianto „iBooks Author formatu“.

13 leidyklų nurodė, kad kuria ir konvertuoja skaitmenines knygas pačios, naudodamos tam skirtą programinę įrangą. Devynios teigė perkančios skaitmeninių knygų kūrimo, konversijos paslaugas. Kelios leidyklos nurodė, kokią naudoja programinę įrangą:

Adobe Acrobat, InDesign, Sigil, skaitmeninių saugyklų programinę įrangą DSpace (<http://www.dspace.org>), lietuvių įmonės LitRecords sukurtą platformą Fenix (<http://www.litrecords.lt>).

Skaitmeninių knygų praturtinimas naujomis galimybėmis

Daugelis leidėjų pasirinko pasiūlytus atsakymų variantus (buvo galima rinktis kelis variantus): 13 nurodė, kad praturtindami skaitmenines knygas skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis naudoja aktyvias nuorodas į interneto išteklius, penki naudoja vaizdo įrašus, animacijas (vienas leidėjas nurodė, kad tai jo paties kurtos trimatės (3D) animacijos), trys leidėjai naudoja garso įrašus, dar trys – žaidimus ar užduotis.

Personalas

Pusėje (11 iš 22) Lietuvos leidyklų, kurios leidžia skaitmenines knygas, yra vienas ar daugiau darbuotojų, kurie prisideda prie tokių knygų leidybos, tačiau jie užsiima ne tik skaitmeninių knygų leidyba. Šešios atsakė, kad tokių darbuotojų leidykloje nėra, o penkios turi vieną ar daugiau darbuotojų, kurie užsiima tik skaitmeninių knygų leidyba.

Kainodara ir rinkodara

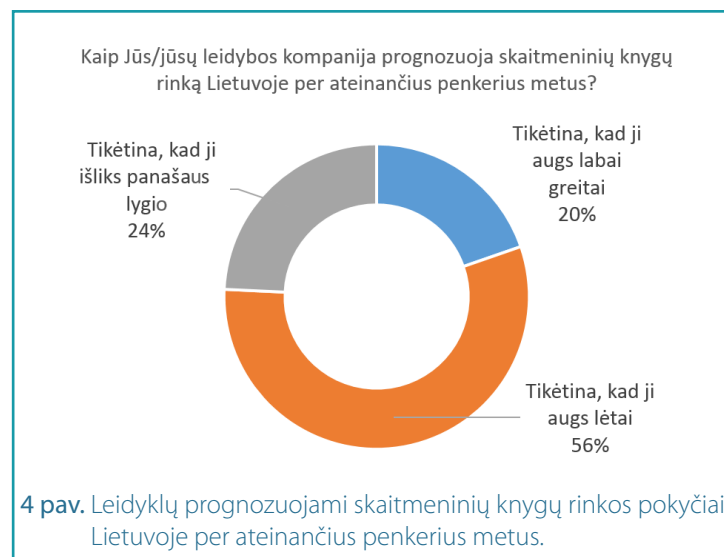
Absoliuti leidyklų dauguma (20 iš 22) skaitmeninių knygų kainas nustato mažesnes nei spausdintų knygų, ir tik dvi pasirinko atsakymą, kad kainas nustato tokias pat, kaip spausdintų. Didesnių skaitmeninių knygų kainų nei spausdintų analogų nenustato jokia leidykla. Dvi leidyklos pažymėjo, kad skaitmeninių knygų neparduoda, nes joms suteikia arba atvirą prieigą, arba prieigą tik savo universiteto bendruomenės nariams (o jei kyla poreikis, knyga atspausdinama ir tik tada parduodama).

Šiek tiek daugiau negu pusė leidyklų (12 iš 22) skaitmeninėms knygoms taiko skirtingas rinkodaros priemones negu spausdintoms; aštuonios leidyklos taiko tas pačias priemones, neatsižvelgdamos į knygų formatą, ir dvi nurodė leidžiančios tik skaitmenines knygas (visos rinkodaros priemonės skirtos tik joms).

Tyrimo metu skaitmenines knygas tiesiogiai per savo internetinę svetainę pardavinėjo šešios (iš 22) leidyklos, likusios 16 teigė to nedaranti. Tos, kurios pardavinėjo skaitmenines knygas savo svetainėse, teigė tai daranti dėl galimybės parduoti kitus produktus tuo pačiu metu (5) arba dėl geresnių žinių apie vartotojų poreikius (4). Viena leidykla nenurodė, kad dėl platinimo savo pačių svetainėje būtų išaugę pardavimai.

Skaitmeninių knygų rinkos prognozė per artimiausius penkerius metus

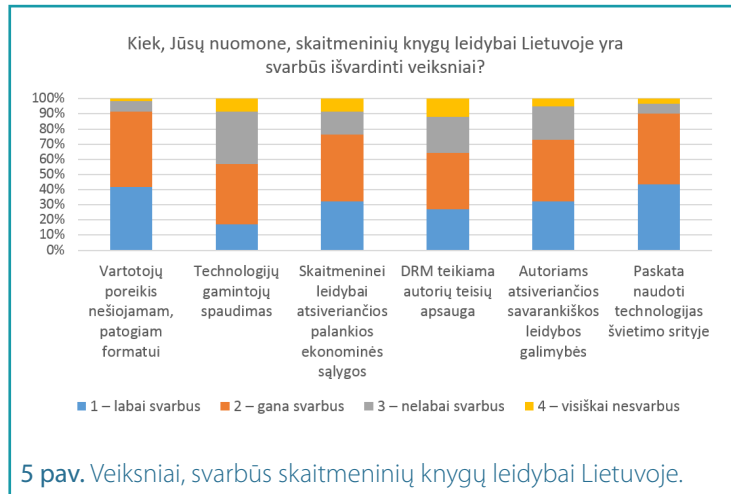
Į klausimą apie skaitmeninių knygų rinkos ateitį atsakė 66 leidėjai, t. y. ir tie, kurie leidžia skaitmenines knygas, ir tie, kurie jų neleidžia. Didžioji dalis (56 proc.) atsakiusių mano, kad skaitmeninių knygų rinka Lietuvoje augs lėtai, o dar ketvirtadalis – kad ji išliks panašaus lygio. Tik penktadalis atsakiusių tiki, kad ji augs labai greitai (4 pav.).

Skaitmeninių knygų leidybai svarbūs veiksniai

Klausime apie skaitmeninių knygų leidybai svarbius veiksnius buvo nurodyti šeši veiksniai:

- 1) vartotojų patogaus formato poreikis;
- 2) technologijų gamintojų spaudimas;
- 3) palankios ekonominės sąlygos;
- 4) autorių teisių apsauga DRM pagalba;
- 5) savarankiškos leidybos galimybės autoriams;
- 6) technologijų naudojimas švietime.

Veiksnius galima buvo vertinti keturiais balais nuo 1 (labai svarbus) iki 4 (visiškai nesvarbus). Veiksnius įvertino 61 leidėjas (5 pav.).

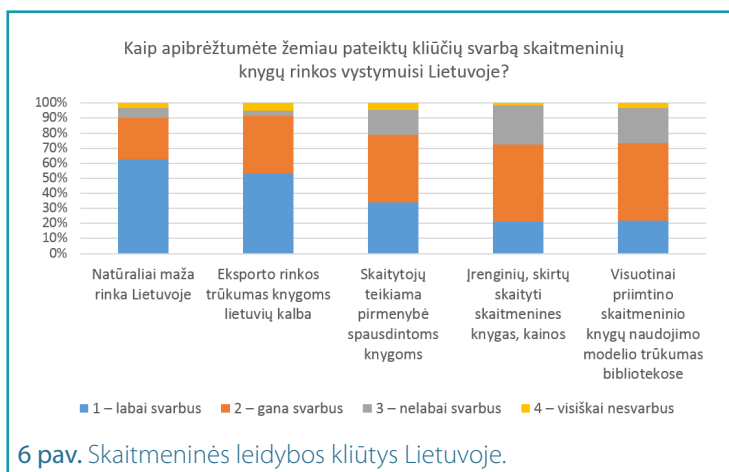
Beveik 92 proc. atsakiusių mano, kad vartotojų poreikiai labiausiai veikia skaitmeninių knygų leidybą. Kitas ne ką mažiau svarbus veiksnys – technologijų diegimas švietimo sistemoje. Jo įtaką pripažįsta 90 proc. atsakiusių. Mažiausiai įtakos skaitmeninės leidybos plėtrai turi technologijų gamintojų spaudimas (43 proc. atsakiusių nelaiko šio veiksnio svarbiu) ir DRM teikiama autorių teisių apsauga (36 proc. mano, kad šis veiksnys nėra svarbus). Vienas iš respondentų pastebi: „DRM teikiama „apsauga“ – turbūt juokaujate, ji nieko neapsaugo.“ Vis dėlto virš 64 proc. atsakiusių teikia šiam veiksniumi didesnės reikšmės.

Skaitmeninės leidybos atveriamos ekonominės sąlygos ir autorių savilaidos galimybės vertinamos panašiai. Vienas iš respondentų teigia, kad „palankių ekonominių sąlygų nėra“, tačiau šio veiksnio svarbą pripažįsta 76 proc. atsakiusių. Tik šiek tiek mažiau, 73 proc. atsakiusių, mano, kad autorių savilaidai teikiamos galimybės daro labai svarbų ir svarbų poveikį skaitmeninei leidybai.

Skaitmeninės leidybos kliūtys Lietuvoje

Anketoje respondentų buvo prašoma įvertinti šių kliūčių svarbą: rinkos mažumą, eksporto rinkos trūkumą, skaitytojų prierašumą spausdintoms knygoms, skaitymo įrenginių kainas, skaitmeninių knygų naudojimo per bibliotekas modelio trūkumą. Šias kliūtis taip pat galima buvo vertinti keturiais balais nuo 1 (labai svarbi) iki 4 (visiškai nesvarbi). Pateiktas kliūtis įvertino 62 respondentai (6 pav.).

Respondentų nuomone, rinkos dydis (tiksliau – jos mažumas), o svarbiausia – eksporto rinkos trūkumas –

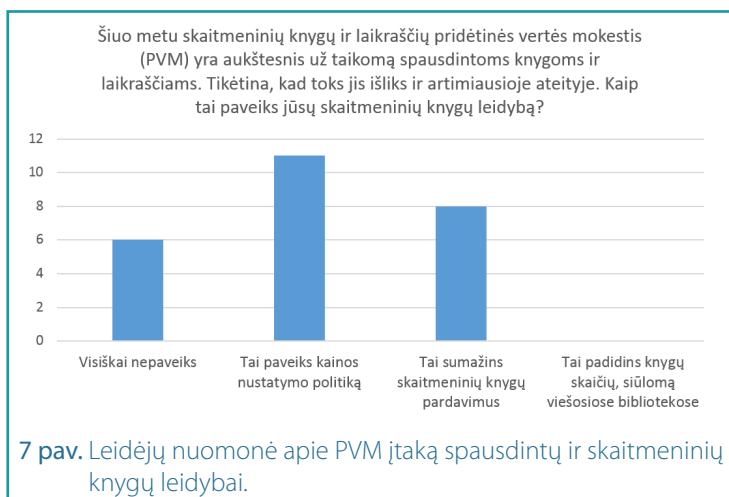
didžiausia kliūtis plėtoti skaitmeninę leidybą (atitinkamai 90 proc. ir 92 proc.). Skaitytojų palankumą tradicinei popierinei knygai kaip svarbią skaitmeninės leidybos plėtros kliūtį įvardijo 79 proc. atsakiusių į šį klausimą. Kiek mažesnis skaičius (maždaug po 73 proc.) svarbia ir labai svarbia kliūtimi laiko skaitymo įrenginių kainas bei skaitmeninių knygų platinimo modelio per bibliotekas trūkumą. Vieno iš respondentų nuomonė: „Gerai, kad dar nėra to modelio, gal leidėjai susipras, kad jie patys susivieniję gali pateikti tą e. turinį skaitytojui, ir nereikės tų bibliotekų. E. turiniui gauti biblioteka nėra būtina (lietuvių kalba parašytiems kūriniams).“ Tokią nuomonę galima sieti su tuo, kad daugelis akademinės skaitmeninės literatūros leidėjų naudoja atvirą (arba atvirą organizacinę) prieigą prie jų leidžiamų skaitmeninių leidinių.

Pastabose taip pat buvo nurodytos papildomos skaitmeninės leidybos plėtros kliūtys: „**PIRATAVIMAS!!! LABIAUSIAI SVARBUS**“ (didžiosios raidės respondento), „Pagrindinė kliūtis yra didelė kaina, palyginus su spausdintine knyga“. Vieno iš leidėjų kliūtis visiškai nedomino („Mums tai neįdomu“).

Skirtingo spausdintų ir skaitmeninių knygų apmokestinimo (PVM) poveikis

Klausimą apie spausdintų ir skaitmeninių knygų apmokestinimo (PVM) skirtumą taip pat galima priskirti prie vieno iš veiksnių vertinimo. Šiuo atveju prašyta įvertinti, kokį poveikį PVM skirtumas gali daryti skaitmeninei leidybai. Į klausimą (buvo galima pasirinkti kelis tinkamus variantus) atsakė 22 leidėjai, leidžiantys skaitmenines knygas (7 pav.).

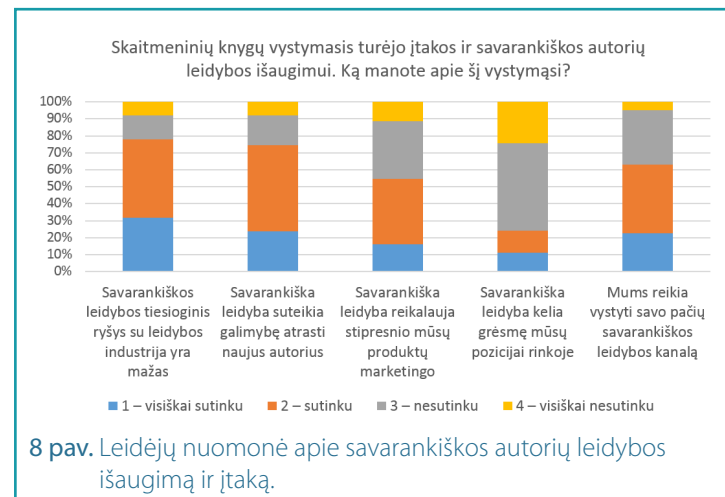
Pusė iš jų (11) manė, kad PVM skirtumas turi įtakos nustatant skaitmeninių knygų kainas. Aštuoni teigė,

kad toks skirtumas gali sumažinti skaitmeninių knygų pardavimus, o vienas pastabose įrašė, kad dėl to gali sumažėti ir skaitmeninių knygų leidėjų skaičius. Tik šeši respondentai nurodė, kad PVM skirtumas neturi jokios įtakos, ir niekas nematė ryšio tarp skaitmeninių knygų apmokestinimo ir jų pasiūlos per bibliotekas. Vienas respondentas nurodė, kad leidykla nėra PVM mokėtoja.

Savarankiškos autorių leidybos augimo įtaka

Anketoje buvo prašoma atsakyti, ar respondentai sutinka (1 – visiškai sutinku; 2 – sutinku; 3 – nesutinku; 4 – visiškai nesutinku) su pateiktais teiginiais apie savarankiškos

autorių leidybos augimą. Į šį klausimą atsakė 64 leidėjai (8 pav.).

Atsakymai rodo, kad leidėjai nemano, jog savarankiška autorių leidyba keltų grėsmę jų veiklai ar pozicijai rinkoje. Net 76 proc. atsakiusių nesutiko su šiuo teiginiu, o 78 proc. nemato tiesioginio ryšio tarp autorių savilaidos ir leidybos pramonės. Tačiau 75 proc. respondentų sutinka, kad savarankiška autorių leidyba suteikia galimybę rasti naujus autorius, o šiek tiek daugiau negu pusė (55 proc.) galvoja, kad ji reikalauja geresnės leidybos produktų rinkodaros. Net 63 proc. sutiko, kad ir pačioms leidyklos reikėtų kurti savarankiškos leidybos kanalą. Keturi respondentai neturėjo nuomonės arba nežinojo atsakymo. O vienas labai išsamiai motyvavo savo atsakymus:

„Skaitmeninių knygų atsiradimas ir savarankiškos autorių leidybos išaugimas tiesiogiai vienas kitam turėjo įtakos užsienio rinkose, ypač anglakalbėse. Dabar atvejais, kuomet autorius išgarsėja parduodamas milijonus elektroninių knygų kopijų Amazon, o tik vėliau leidėjas pasiūlo bendradarbiauti, nieko nebestebina. Geriausias to pavyzdys – garsus bestseleris „50 pilkų atspalvių“. Taip

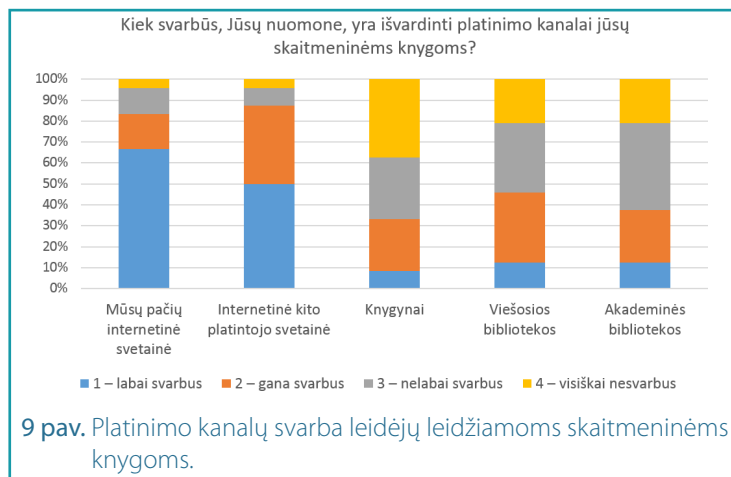
pat pradėjo populiarėti savileidybos platformos, pvz., Wattpad. Tačiau mūsųose didelio savileidybos aktyvumo nepastebėjome, galbūt dėl to, kad elektroninės knygos užima labai mažą knygų rinkos dalį. P.S. Klausimo atsakymai buvo pasirinkti remiantis Lietuvos e. leidybos patirtimi.“

Platinimo kanalų svarba leidėjams

Į klausimą apie platinimo kanalų svarbą atsakė tie 22 leidėjai, kurie yra išleidę skaitmeninių knygų. Svarbą galima buvo vertinti keturiais balais (1 – labai svarbūs; 2 – greičiau svarbūs; 3 – kažkiek svarbūs; 4 – nesvarbūs).

Aukščiausiai buvo įvertinta nuosava internetinė svetainė (67 proc. respondentų skyrė jai vertinimą „labai svarbus“), o didžiausia vertinimų „labai svarbus“ ir „greičiau svarbus“ suma atiteko kito platintojo internetinei svetainei (88 proc.). Pagal apklausą, mažiausiai svarbus skaitmeninių knygų platinimo kanalas yra knygynai (tik 33 proc. respondentų mano, kad jie yra svarbūs ir labai svarbūs), taip pat akademinės bibliotekos (38 proc.). Kiek daugiau, t. y. 46 proc., respondentų mato viešųjų bibliotekų svarbą platinant skaitmenines knygas (9 pav.).

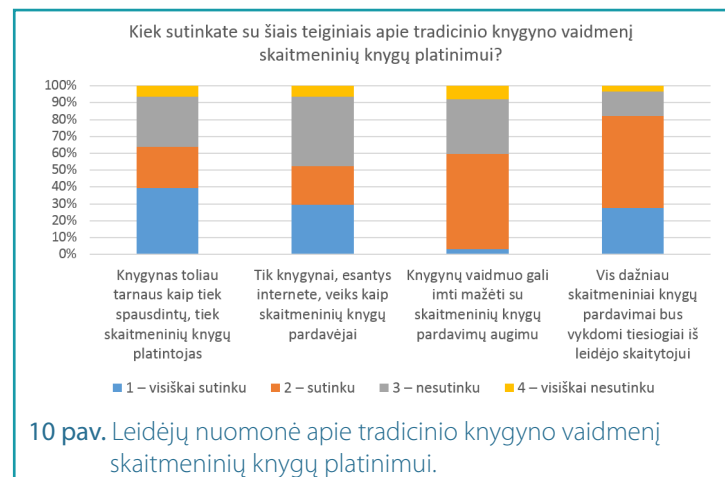
rezultatai

Knygynų vaidmuo skaitmeninėje leidyboje

Anketoje taip pat prašyta pareikšti nuomonę apie knygynų vaidmenį skaitmeninėje leidyboje sutinkant arba nesutinkant (1 – visiškai sutinku; 2 – sutinku; 3 – nesutinku; 4 – visiškai nesutinku) su pateiktais teiginiais. Į šį klausimą atsakė 63 respondentai (10 pav.).

Šiuo atveju išryškėjo leidėjų nuomonių apie knygynų vaidmenį neapibrėžtumas. 82 proc. atsakiusių sutinka, kad tiesioginiai knygų pardavimai iš leidėjo pirkėjui bus vis dažnesni. 62 proc. mano, kad knygynai platinys ir spausdintas, ir skaitmenines knygas, bet tuo pat metu

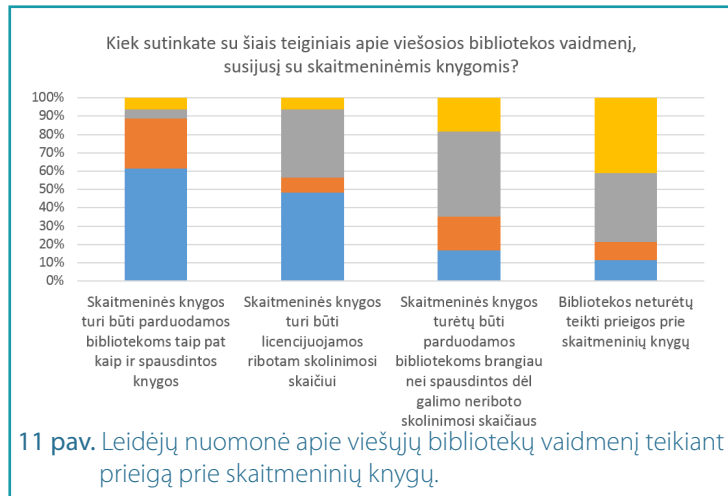

60 proc. atsakiusių sutinka, kad skaitmeninių knygų įsigalėjimas sumažins knygynų vaidmenį. Mažiausiai respondentų (52 proc.) sutiko, kad skaitmenines knygas platinys tik internetiniai knygynai.

Viešųjų bibliotekų vaidmuo platinant skaitmenines knygas

Leidėjų buvo prašoma išreikšti nuomonę apie viešųjų bibliotekų vaidmenį platinant skaitmenines knygas sutinkant arba nesutinkant (1 – visiškai sutinku; 2 – sutinku; 3 – nesutinku; 4 – visiškai nesutinku) su pateiktais teiginiais. Į šį klausimą atsakė 63 respondentai (11 pav.).

rezultatai

Net 79 proc. respondentų nesutiko su teiginiu, kad viešosios bibliotekos neturėtų teikti prieigos prie skaitmeninių knygų, nors vienas respondentas pastabų skiltyje įrašė, kad „skaitmeninės knygos neturėtų būti parduodamos bibliotekoms dėl galimo neriboto skolinimosi skaičiaus“. Tuo tarpu net 65 proc. atsakiusių nemano, kad skaitmenines knygas bibliotekoms reikėtų parduoti brangiau. Daugiau kaip pusė atsakiusių (56 proc.) sutinka, kad skaitmeninių knygų išdavimai bibliotekose turėtų būti ribojami

licencijomis, tačiau net 89 proc. nedaro skirtumo tarp spausdintų ir skaitmeninių knygų naudojimo bibliotekose sąlygų.

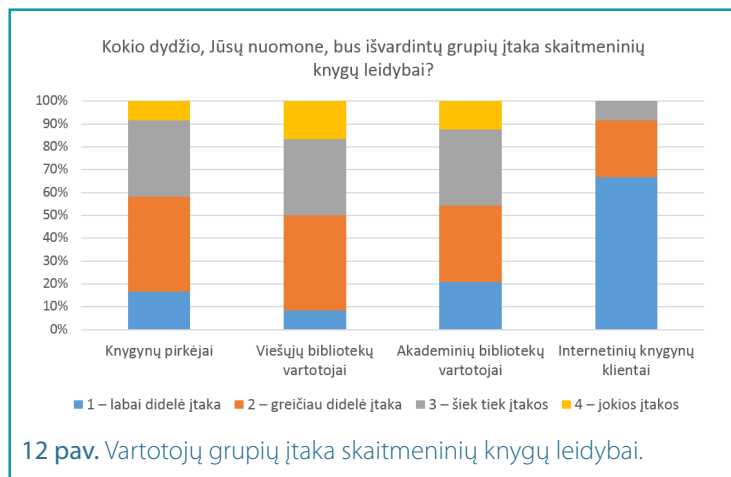
Toks atsakymų pasiskirstymas taip pat rodo šią tokią pasimetimą dėl bibliotekų prieigos prie skaitmeninių knygų teikimo, tačiau bendrai visi respondentai išreiškia pritarimą skaitmeninių knygų platinimui per viešąsias bibliotekas gana palankiomis sąlygomis. Tam tikrą konfliktą tarp bibliotekų ir leidyklų rodo pastaba, kad „Bibliotekos neturėtų prisiimti leidėjų funkcijų, nes nelabai jas supranta.“

Vartotojų grupių įtaka skaitmeninių knygų leidybai

Galiausiai respondentų buvo prašoma atsakyti, kurios skaitmeninių knygų vartotojų grupės turės didžiausios įtakos leidybai. Įtaką galima buvo įvardinti keturių balų skale (1 – labai didelė įtaka; 2 – greičiau didelė įtaka; 3 – šiek tiek įtakos; 4 – jokios įtakos). Į šį klausimą atsakinėjo tik tie respondentai, kurie jau yra išleidę skaitmeninių knygų (12 pav.).

Didžioji dauguma atsakiusių (92 proc.) mano, kad internetinių knygynų klientai darys didžiausią įtaką skaitmeninių knygų leidybai. Žymiai mažesnę įtaką,

rezultatai

leidėjų nuomone, turės knygynų pirkėjai ar bibliotekų skaitytojai, tik maždaug pusė atsakiusių mano, kad šių grupių įtaka bus labai didelė ar greičiau didelė. Tačiau vienas respondentas nurodė, kad įtaką darys: „M. Mažvydo biblioteka. Jei ji skanuos mūsų išleistus privalomus egzempliorius ir teiks atvirą visateksčių dokumentų prieigą (kaip yra dabar) – neišgyvens toks leidėjas.“ Šiuo atveju respondentas nurodo gamintojų konkurentą, o ne vartotojų grupę, tačiau iš šios pastabos galima spręsti, kad nacionalinės bibliotekos skaitytojai gali turėti nemažą svarbą skaitmeninių knygų leidėjams. Daugiau kitų vartotojų grupių nurodyta nebuvo.

IŠVADOS

Skaitmeninės leidybos situacijos Lietuvoje tyrimo metu apklausta daugiau kaip pusė aktyvių Lietuvos leidėjų (atsakymus į anketos klausimus pateikė 73 leidėjai). Išanalizuoti ir apibendrinti duomenys rodo, kad Lietuvoje skaitmenines knygas jau dabar leidžia beveik kas trečias leidėjas (apie 30 proc.). Dar apie 43 proc. leidėjų neleidžia, bet ketina tai daryti ateityje, o likę 27 proc. leidėjų neplanuoja leisti skaitmeninių knygų. Daugelis leidėjų yra išleidę vos po kelias ar keliolika skaitmeninių knygų. Tyrime dalyvavo šeši leidėjai, kurie yra išleidę po 200–500 pavadinimų skaitmeninių knygų. Tikėtina, kad iš viso tokių užsiimančių skaitmeninių knygų leidyba leidėjų Lietuvoje yra apie dešimt (įskaitant ir akademinį institucijų leidyklas).

Tyrime dalyvavusių leidyklų pateikti duomenys rodo, kad jos yra išleidusios apie 2200 pavadinimų skaitmeninių knygų. Įvertinus, kad tyrime dalyvavo šiek tiek daugiau nei pusė leidėjų, tikėtina, kad bendras išleistų skaitmeninių knygų pavadinimų kiekis 2014 metų viduryje yra apie 3500 pavadinimų (Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos suvestiniame kataloge duomenys apie išleistas skaitmenines knygas nepateikiami).

Tyrimo duomenys rodo, kad artimiausiais metais leidyklų, leidžiančių ir skaitmenines knygas, skaičius didės. Iš apklaustų leidyklų, kurios šiuo metu neleidžia, bet planuoja tai daryti (jos sudaro apie 43 proc. apklaustų leidyklų), kas antra ketina pradėti skaitmeninių knygų leidybą kitais metais, kas ketvirta tiksliai nežino kada, likusios planuoja arba dar šiemet arba 2–6 metų laikotarpiu. Didėjant tokių leidyklų skaičiui, tikėtina, kad didės ir darbuotojų, atsakingų vien už skaitmeninę leidybą, poreikis. Šiuo metu vieną ar daugiau tokių darbuotojų turi kas ketvirta leidykla, užsiimanti skaitmeninių knygų leidyba (tikėtina, kad tai yra tos, kurios ir išleidžia daugiausiai skaitmeninių knygų pavadinimų), kas antra leidykla turi tokių darbuotojų, bet jie užsiima ir ne tik skaitmeninių knygų leidyba.

Beveik visos skaitmenines knygas leidžiančios leidyklos skaitmeninių knygų kainą nustato mažesnę nei spausdintų. Apie pusė leidyklų taiko skirtingas rinkodaros priemones skaitmeninėms knygoms, ir tik kas ketvirta leidykla jas pardavinėja savo svetainėse.

Daugiau kaip pusė skaitmenines knygas leidžiančių leidyklų teigia, jog skaitmeninių knygų leidyba neturėjo jokios įtakos jų spausdintų knygų leidybai. Likusios

teigia, kad įtaka yra: daugeliu atveju mažėja spausdintų knygų leidyba ir pardavimai. Tačiau nustatyti keli atvejai, kai įtaka buvo atvirkštinė – spausdintų knygų pardavimai padidėjo.

Bendrai, leidėjai nesitiki didelio skaitmeninių knygų gamybos ir rinkos augimo Lietuvoje artimiausiu metu. Jų nuomone, tokį augimą labiausiai riboja rinkos dydis (tiksliau – jos mažumas) ir eksporto rinkų trūkumas produkcijai lietuvių kalba. Labiausiai rinkos augimą gali paskatinti vartotojų poreikis ir paklausa patogiam nešiojamam formatui, o taip pat technologijų diegimas švietimo sistemoje. Gana neblogai beveik 80 proc. leidėjų vertina ir skaitmeninių knygų rinkos ekonomines sąlygas. Tuo tarpu skeptiškiau žvelgiama į autorių teisių apsaugos sistemas ir technologijų gamintojų įtaką. Prie skaitmeninių knygų plėtrą stabdančių veiksnių reikėtų priskirti ir skaitytojų prieraišumą prie tradicinės spausdintos knygos. Atsakymai į klausimą apie skaitmeninių knygų PVM taip pat rodo, kad leidėjai nemato didelės jo (o taip pat ir valstybės politikos) įtakos skaitmeninių knygų rinkai, nors įvardijamas PVM poveikis skaitmeninių knygų kainai, pardavimų apimtims ir net leidėjų skaičiui. Vieno respondento nuomonė, kad

didžiausia kliūtis skaitmeninių knygų rinkos augimui yra kaina, didesnė negu spausdintų knygų, neatrodo pagrįsta, nes dauguma skaitmenines knygas leidžiančių leidėjų nurodė, kad joms nustato mažesnes kainas negu spausdintiems atitikmenims.

Jei leidėjų nuomonė apie rinkos augimo veiksnius ir kliūtis yra gana nuosekli, tai santykis su kitais skaitmeninių knygų rinkos veikėjais išreiškiamas žymiai prieštaringiau. Autorių savilaida nelaikoma grėsme, tačiau pripažįstama, kad leidėjams ji turi įvairios įtakos. Vienas respondentas tvirtina, kad savilaidos reikšmė kur kas didesnė užsienyje, o Lietuvoje savilaida beveik neturi poveikio leidybai, tačiau net 63 proc. atsakiusių į klausimą mano, kad leidyklos turėtų kurti savus autorių savilaidos kanalus.

Iš visų platinimo kanalų didžiausia reikšmę, pasak respondentų, turi nuosava internetinė svetainė ir kitų platintojų internetinės svetainės, o svarbiausią įtaką daranti skaitmeninių knygų vartotojų grupė – internetinių knygynų vartotojai. Iš esmės šiuos teiginius patvirtina ir nuomonės apie knygynų vaidmens mažėjimą ir tiesioginių pardavimų iš leidėjo skaitytojui svarbą. Tačiau didelė dalis respondentų (62 proc.)

sutinka, kad knygynai pardavinės ir tradicines, ir skaitmenines knygas, o visuotinio internetinių knygynų įsigalėjimo nesitiki beveik pusė respondentų. Nors viešųjų ir ypač akademinų bibliotekų kaip skaitmeninių knygų platinimo kanalų svarba nėra labai didelė, o jų skaitytojų įtaką skaitmeninei leidybai pripažįsta vos pusė atsakiusiųjų į klausimą apie vartotojų grupių poveikį, tačiau bendra leidėjų nuomonė palanki viešosioms bibliotekoms. Dauguma respondentų pripažįsta bibliotekoms skaitmeninių knygų platintojų vaidmenį ir netgi remia palankias pardavimų bibliotekoms sąlygas (pvz., pardavimą tokiomis pat kainomis kaip spausdintų knygų). Tačiau penktadalis leidėjų vis dėlto prieštarauja skaitmeninių knygų platinimui per bibliotekas.

Bendri anketinio Lietuvos leidėjų tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad Lietuvos leidėjai suvokia, jog visuomenėje įsivyrąja skaitmeninės knygos kaip patogaus nešiojamo skaitomo teksto poreikis, kurį galima laikyti augančia visuomenine būtinybe. Dar reikšmingesnę visuomeninę būtinybę sukuria švietimo sistemos technologijų kaita, kuri ne tik savaime tampa skaitmeninių knygų rinkos dalimi, bet ir ugdo skaitytoją, neprisirišusį prie tradicinės knygos, tuo pačiu mažindama

vieną iš skaitmeninių knygų plėtros kliūčių. Nors santykiuose su kitais skaitmeninės leidybos sektoriaus veikėjais stebimas prieštaringumas ir tam tikras pasimetimas, tačiau iš esmės dauguma respondentų palankiai vertina egzistuojančias leidybos sektoriaus institucijas kaip partnerius skaitmeninių knygų rinkoje.

Skaitmeninių knygų gamyba Lietuvoje jau yra pasiekusi pradinį inovacijos sklaidos etapą ir palikusi praeityje prototipų ir eksperimentų laikotarpį. Šio pradinio etapo lietuviškų skaitmeninių knygų rinka yra nestabili ir pažeidžiama, jos perspektyvos leidėjams dar nėra aiškios, todėl augimo mastai ir plėtros greitis vertinami nevieningai, o atskirų leidyklų ateities planai kuriami atsargiai.

LITERATŪRA

BERGSTRÖM, Annika, HÖGLUND, Lars. A national survey of early adopters of e-book reading in Sweden. *Information Research*, 2014, t. 19(2), paper 621.

Prieiga internete: <<http://www.informationr.net/ir/19-2/paper621.html#.VDZ4bOdBAmU>>.

GUDINAVIČIUS, Arūnas. An overview of the digital publishing market in Baltic countries (Estonia, Latvia and Lithuania). *Libellarium*, 2013, t. VI (1–2), p. 43-54.

Prieiga internete: <<http://ozk.unizd.hr/libellarium/index.php/libellarium/article/view/183/187>>.

GUDINAVIČIUS, Arūnas. Digital Books in Lithuanian Language: is there Anything to Read? Tarptautinė knygotyros konferencija „Tradicinė ir skaitmeninė leidyba mažoje šalyje. Patirtys ir perspektyvos“. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas. Vilnius, 2013 m. rugsėjo mėn. 26–27 d. Pranešimo medžiaga internete: <<http://www.slideshare.net/arunasgudinavicius/digital-books-in-lithuanian-language>>.

KOVAČ, Miha. Global English and publishing trends at the turn of the 21st century. *Knygotyra*, 2014, t. 62, p. 7-17.

MARKEVIČIENĖ, Rita, TAMULYNIENĖ, Laima. Lietuvos spaudos statistika 2013, Lietuvos Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos bibliografijos ir knygotyros centras, 2014.

Prieiga internete: <<http://www.lnb.lt/doc/bkc/statistika2013.pdf>>.

MURRAY, Padmini Ray, SQUIRES, Claire. Skaitmeninės leidybos komunikacinė grandinė. *Knygotyra*, 2014, t. 62, p. 18-46.

TOMAŠEVIČ, Nives, DESPOT, Ivona. Impact of EU's single European market on e-books and its implications regarding publishing industries in small countries. *Knygotyra*, 2014, t. 62, p. 60-72.

WINSTON, Brian. *Media, technology and society: a history from the telegraph to the internet*. London: Routledge, 1998.

PROJEKTO VYKDYTOJAI

Prof. dr. (HP) **Elena Macevičiūtė** – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto bei Buroso universiteto Švedijos bibliotekininkystės ir informacijos mokslo mokyklos profesorė. Jos moksliniai interesai apima tarpkultūrinę komunikaciją, skaitmeninių bibliotekų ir elektroninių išteklių plėtros tyrimus, dokumentų gamybos ir valdymo inovacijas ir skaitmeninio išsaugojimo tyrimus. Ji yra publikavusi virš 80 įvairių mokslo darbų. Šiuo metu yra kelių mokslininkų tinklų narė: Šiaurės šalių tarpkultūrinės komunikacijos tyrimų tinklo (NIC), Nuolatinės tarptautinės informacinės elgsenos tyrimų konferencijos (ISIC), Informacinės veiklos darbo aplinkoje tyrimų tinklo (ENWI). Ji bendradarbiavo keliuose stambiuose Europos Sąjungos projektuose (SHAMAN ir PERICLES), mažesnės apimties *Leonardo da Vinci*, *Marie Curie* ir *eTen* programų projektuose, vykdo stambų skaitmeninės knygos plėtros Švedijoje tyrimo darbą. E. Macevičiūtė įeina į ELIS (*Encyclopedia of Library and Information Science*) redkolegiją, yra ir daugelio tarptautinių, nacionalinių bei regioninių mokslinių žurnalų redkolegijų narė: *Information Research* (D. Britanija), *Knygotyra*, *Problemos*, *Informacijos mokslai* (Lietuva), *Serials Librarian* (JAV), *Informacija und Sabiedriba* (Latvija), *Zagadnienia informacjii naukowej* (Lenkija).

Dr. **Arūnas Gudiničius** (projekto vadovas) – Knygotyros ir dokumentotyros instituto lektorius, Medijų tyrimų laboratorijos (abi institucijos priklauso Vilniaus universitetui, Komunikacijos fakultetui) mokslo darbuotojas. Šiuo metu vykdomų Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo Kultūrinės plėtros projekto (2013–2014) „Lietuvos nacionalinių muziejų patrauklumo didinimo ir virtualių prieigų optimizavimo tyrimas“ vykdytojas ir Kultūros tarybos finansuojamo projekto „Lietuvos skaitmeninės leidybos situacijos tyrimas“ projekto vadovas. Vienas iš nedaugelio Lietuvos mokslininkų, tiriančių skaitmeninę leidybą ir skaitmenines knygas, tomis temomis rašantis mokslines publikacijas, skaitantis pranešimus konferencijose, dalyvaujantis mokslinėse stažuotėse įvairiose užsienio mokslinėse institucijose bei centruose. Jau aštuonerius metus skaito paskaitas apie skaitmeninę leidybą Vilniaus universitete Leidybos studijų programos studentams. Dvylika metų dirbęs versle, skaitmeninės leidybos srityje.

projekto vykdytojai

Dr. **Andrius Šuminas** – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Medijų tyrimų laboratorijos vedėjas. Vykdo mokslinius ir taikomuosius tyrimus naujųjų medijų ir interaktyvios tinklaveikos srityse. Šiuo metu yra vykdomo Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo Kultūrinės plėtros projekto (2013–2014) „Lietuvos nacionalinių muziejų patrauklumo didinimo ir virtualių prieigų optimizavimo tyrimas“ vykdytojas. Vilniaus universiteto Leidybos ir Žurnalistikos studijų programų studentams skaito kursus apie naujųjų medijų praktinio taikymo galimybes. Nuolat dalyvauja ir skaito pranešimus mokslinėse konferencijose, aktyviai reiškiasi viešojoje erdvėje vykstančiose diskusijose. Stažavosi įvairius naujųjų medijų teorinius ir praktinius tyrimus vykdančiuose užsienio universitetuose ir verslo organizacijose.

SUMMARY

Survey of Lithuanian publishers

A team of Lithuanian researchers has conducted a survey of Lithuanian publishers. This survey was financed by the Lithuanian Council for Culture. Its main goal was to increase understanding of the situation of e-books production in Lithuania by answering the following questions:

- What is the size of e-book production in Lithuania?
- What are the factors that affect publishing of e-books in Lithuania at present and in the nearest future as understood by Lithuanian publishers?
- What are the perceptions of Lithuanian publishers about the influence of traditional book circuit actors (authors, bookshops, libraries) on the e-book publishing?

Almost half of active Lithuanian publishers took part in the survey and 73 questionnaires (out of 143) were returned. Thirty percent of those who have answered the questionnaire are publishing e-books. However, only six publishers have published a significant number of titles (from 200 to 500 e-book titles a year).

The publishers do not expect rapid and significant growth of e-book market in Lithuania in the nearest future. The biggest hindrance to the growth is a small size of the market and the lack of export market for Lithuanian e-books. The demand of users for portable and convenient format and the use of new technologies in educational system are two biggest drivers in the development of e-book production. On the other hand, the user preference for traditional printed book is seen as one of the barriers for further development.

The analysis of the relationship to the roles and influence of other actors also shows some confusion and controversy in the opinions of the publishers. The self-publishing of the authors is not seen as a big threat to publishers in general, but 62 percent of the respondents think that there is a need to develop their own self-publishing channel.

summary

The websites of publishers and other vendors are perceived as the most important distribution channel. Most of the respondents agree that the role of bookshops will diminish with the increase of e-book publishing. On the other hand 62 percent of them think that bookshops will sell both e-books and paper books; half of the respondents agree that internet sales will not be the only alternative of e-book distribution. The role of academic and public libraries is not seen as important in the development of e-book production, but 20 percent of respondents think that libraries should not provide access to e-books. However, most of the respondents (80 percent) acknowledge that libraries are important disseminators of e-books and the majority (65 percent) supports the idea that e-books should be sold to libraries for the same price as for other users, though limitations on loans should be introduced (56 percent).

Lithuanian publishers regard the market of e-books as rather uncertain and do not risk high investments into it. Only several strongest publishing houses can afford to publish larger amount of titles in this format. On the other hand, no one wishes to discount the possibility of future participation as e-books are perceived as offering some economic potential when the relations of different actors in this market reach maturity and stability.

Redaktorius *Arūnas Ūsaitis*
Maketavo *Edita Tatarinavičiūtė*
Konsultantas *Elmundas Žalys*

© Leidykla TEV, Vilnius, 2014
© Elena Macevičiūtė, 2014
© Arūnas Gudinavičius, 2014
© Andrius Šuminas, 2014

ISBN 978-609-433-228-9